NYT 2
MAJ 2014

FRILANDSMUSEETS VENNER

FRILANDSMUSEETS VENNER

SELSKABET FRILANDSMUSEETS VENNER

NY INSPEKTØR MED ANSVAR FOR SAMLINGERNE

Frilandsmuseet har fået ny inspektør med ansvar for samlingerne. Den nye inspektør, Christina Folke Ax, fortæller her om sin vej til den nye stilling på Frilandsmuseet.

Jeg ville egentlig have forsvoret, at jeg nogensinde skulle ende på museum som andet end besøgende. Da jeg begyndte at læse Europæisk Etnologi i 1989 var det mest, fordi faget lød spændende, men jeg havde tænkt at bruge det til noget helt andet udefinerbart inden for sprog og kultur. Men man bliver jo klogere. Efter at have været tilknyttet Frilandsmuseet i forbindelse med et forskningsprojekt om Rømø og hval- og sælfangsten i Nordatlanten, har jeg for alvor opdaget, at det at arbejde på et museum rummer langt flere udfordringer og glæder, end man umiddelbart skulle tro, når man står på sidelinjen. Jeg er derfor også glad for, at det var mig, der blev valgt som museumsinspektør med ansvar for samlingerne på Frilandsmuseet, da stillingen var slået op for nylig. Inden jeg kom her til stedet, har jeg haft rig lejlighed til at se mig omkring. Som nævnt er jeg kandidat i Europæisk Etnologi fra Københavns Universitet, men senere flyttede jeg over på historie, hvor jeg skrev min Ph.d. Jeg endte med at blive ved instituttet, dels som ekstern lektor dels som ansat ved et projekt om ændringer i almindelige menneskers spisevaner i det 19. århundrede. Her undersøgte jeg, hvordan kartoflerne blev udbredt blandt den danske landbobefolkning. Det kan på mange måder siges at være den første introduktion til et arbejde på Frilandsmuseet. Ikke alene er madlavning og dyrkning af afgrøder i haver og marker et vigtigt element af museets formidling og arbejde i det hele taget, men folks spise- og dyrkningsvaner giver samtidig et godt indblik i dansk landbokultur. Frilandsmuseets færøske gård vil imidlertid ikke blive glemt. Jeg har nemlig en langvarig interesse for de nordatlantiske samfund. Mit Ph.d.-projekt handlede således om nogle af de reformforsøg, som myndighederne forsøgte at introducere på Island i perioden 1700-1870, og i 2008 ansatte Islands Universitet mig på et projekt, hvor jeg sammen med nogle islandske forskere undersøgte det danske mindretal og dansk kultur på øen i det 20. århundrede. Min interesse for Island har i øvrigt vist sig at hænge godt sammen med mit nuværende projekt om Rømø, for da mændene på øen skulle finde et alternativ til hval- og sælfangsten i slutningen af 1700-tallet, blev de stærkt involveret i det Islandske Kompagni. På mange måder er Nationalmuseets afdeling for Landbokultur og Søfart således en arbejdsplads, der forener mine interesser og giver mig flere udfordringer. Ud over arbejdet med at holde styr på museets samlinger og arkiv, bliver en vigtig opgave at være med til at finde ud af, hvordan museet kan indarbejde museumsskibene som en del af satsningsområdet. Det giver bl.a. rig lejlighed til at fokusere på nogle af alle de maritime miljøer, som findes på Frilandsmuseet.

ARVEN EFTER GRØNLANDSFARTEN PÅ RØMØ

Her er vi og den arv Herren har givet os. Sådan lyder begyndelsen på inskriptionen på de sandstenssøjler, der står ved indgangen til Frilandsmuseets gård fra Rømø. Teksten er placeret under et billede af en familie, så det er forholdsvis let at regne ud, hvem "vi" er, men hvad er det egentlig for en arv, der henvises til? De sidste 2½ år har dette spørgsmål været udgangspunkt for et forskningsprojekt om befolkningen på Rømø. Projektet er indgået som led i Nationalmuseets satsningsområde Nordlige Verdener, der fik støtte af Augustinus Fonden til at undersøge, hvordan mennesker gennem de sidste 15.000 år har tilpasset og forholdt sig til de særlige vilkår, der gør sig gældende i de nordlige egne. Det kan ved første øjekast være svært at se, hvad Rømø egentlig har med det nordlige at gøre. Besøger man Frilandsmuseets Rømøgård eller Kommandørgården på Rømø, peger størstedelen af inventaret og genstandene tværtimod mod syd. Det gælder f.eks. de fliser, der dekorerer væggene i mange af rummene, og som viser et umiskendeligt hollandsk landskab. Men for befolkningen på Rømø gik vejen mod nord først sydover. Fra midten af 1600-tallet til begyndelsen af 1800-tallet ernærede en store del af mændene sig nemlig som kommandører (dvs. skibskaptajner) og mandskab på hval- og sælfangerskibe, som sejlede fra bl.a. Amsterdam eller en af byerne ved Elben. For mændene fra Rømø var det især Hamborg, der var porten til den vide verden. I alt fald for kommandørernes vedkommende.

De europæiske stormagters hvalfangst i det nordlige ishav begyndte for alvor i begyndelsen af 1600-tallet med opdagelsen af Svalbard og hvalbestanden ved øgruppen. Det var især nederlænderne og englænderne, der dominerede fangsten, men også andre nationer forsøgte at gøre sig gældende, heriblandt Christian IV i sin egenskab som konge af Norge. Man troede, at det frosne hav omkring Nordpolen udgjorde et stort landområde, der hang sammen med Grønland. Derfor blev hval- og sælfangerne også kaldet grønlandsfarere, selv om de til at begynde med primært fangede deres bytte ved Svalbard og først i 1700-tallet begyndte at fange hvaler i Davisstrædet ved Grønlands vestkyst. Til at begynde med hyrede nederlandske og engelske skibe baskere til at tage sig af alle de specialopgaver, der var forbundet med hvalfangsten, så som harpuneringen og udskæring af hvalerne. Baskerne havde førhen domineret jagten på de store hvaler, men var samtidig en alvorlig konkurrent, så både englændere og nederlændere forsøgte at bryde deres monopol ved at få andre folk ind, der kunne lære teknikken. Det åbnede en niche for beboerne på de nordfrisiske øer og heriblandt Rømø, og mændene fra disse øer fik med tiden ry for at være særligt dygtige inden for denne branche. Deres stilling blev dog uden tvivl hjulpet på vej af den måde, som rekrutteringen til skibene foregik på. Det var nemlig kutyme, at kommandøren indgik en aftale med skibsrederen og selv hyrede sit mandskab. Det kom til at betyde, at en stor del kom fra kommandørens hjemegn.

Hvalerne og sælerne i nordlige farvande var interessante for de europæiske skibsredere pga. deres tykke spæklag og hvalbarderne. Barderne kunne anvendes til en lang række formål fra ridepiske til stivere i kvindernes kjoler, som i de finere kredse efter tidens mode havde meget omfangsrige skørter. Spækket derimod blev smeltet til tranolie, som først og fremmest blev anvendt til belysning. Kødet havde ingen værdi. Til at begynde med havde man kogt olien i land på Svalbard, men efterhånden som hvalbestanden blev mindre, måtte man følge hvalerne ud på det åbne hav i nærheden af iskanten. Det gjorde fangsten mere besværlig. Bl.a. måtte man skære spækket fra hvalen til søs og pakke det i tønder, som kunne fragtes tilbage til trankogerierne i hjemlandene. I denne forbindelse fik sælfangsten også en større betydning, fordi det krævede færre eksperter, og da skibene var mindre, kunne de hurtigere få fyldt lasten og vende hjem. Dermed kunne folkene ombord måske også nå en tur på handelsfart til f.eks. Middelhavet.

Jagten på hval og sæl var forbundet med risiko. Det at befinde sig i isfyldt farvand var en fare i sig selv. Det skete hvert år, at skibe blev fanget mellem isflagerne. Oftest slap de fri, når vinden vendte, men det var ikke ualmindeligt, at et skib blev skruet ned af isen. Selve fangsten foregik fra mindre både, som kunne blive kæntret af en harpuneret hval, trukket ind under isen eller forsvinde i dårligt vejr. Sælfangerne måtte tilmed forlade båden og bevæge sig ud på havisen for at komme til sælkolonierne. Desuden var skørbugen en tro følgesvend, ligesom en del sømænd kom til skade om bord eller faldt over bord. Alligevel var der ikke mangel på folk. For mændene ombord på skibene var det, for de gemene søfolks vedkommende, mest af alt en levevej, men for kommandørernes var det en reel mulighed for

at skaffe en god fortjeneste; især hvis de havde part i fangsten. Afhængigt af markedsprisen på tran og barder og det enkelte skibs fangstlykke kunne der være store summer at tjene, selv om det også var et risikofyldt foretagende, hvor skibene let kunne risikere at komme hjem uden stort udbytte. En del af de formuer, der blev skabt gennem deltagelsen i hval- og sælfangsten, blev investeret i fast ejendom og bygninger. Lokalhistorikeren Bert Kelm, der har undersøgt Rømøs ejendomshistorie, har påvist, at mange huse og gårde på øen stammer fra den periode i 1700-tallet, hvor øboerne var særligt involveret i den europæiske hval- og sælfangst. Beboerne på Frilandsmuseets Rømøgård var involveret i sælfangsten, og den mand, der var ansvarlig for opførelsen af Kommandørgården på Rømø, kom fra Føhr og havde sandsynligvis tjent sin formue på hvalfangst. På den måde kan den arv, der nævnes i inskriptionen på sandstenssøjlerne foran Rømøgården, helt konkret tolkes som værende bygningen i sig selv. Og bygningen nærmest stråler af velstand og status - fra murstenene i gavlen til de hollandske fliser og malede paneler inden døre. Det var ikke en fattig bondefamilie, der levede her. Det kan godt være, at de tjente deres formue under ekstreme, ildelugtende og kolde forhold, men når de skulle vise andre, hvem de var, signalerede de, at de var folk med en vis status og kontakter til de europæiske metropoler. Arven fra hval- og sælfangsten kan derfor ikke blot opgøres i kroner og ører - eller i datidens termer: rigsdaler, mark og skilling. Der var også en kulturel arv, der kom til udtryk i forestillinger om, hvordan en succesfuld kommandør eller kaptajns bolig skulle se ud.

Deltagelsen i den internationale søfart prægede også samfundet på anden måde. Aflønningsmetoderne betød, at sømændene ikke blev betalt med naturalier, men fik rede penge i hånden i forhold til stilling og erfaring og part i fangsten. Som nævnt investerede de succesrige kommandører typisk deres formuer i bygninger. Det var imidlertid også almindeligt, hvis familierne havde en lidt større formue, at de lånte penge ud til bønder på fastlandet eller byer som f.eks. Flensborg - mod renter naturligvis. Det var faktisk en almindelig praksis i de maritime samfund i regionen, hvor mændene var involveret i den europæiske søfart på tilsvarende måde som mændene på Rømø. Der eksisterer regnskabsbøger

Rømøgården på Frilandsmuseet (Foto: Nationalmuseet).

ARVEN EFTER GRØNLANDSFARTEN PÅ RØMØ

fra øerne Amrum og Føhr, der viser den samme udlånspraksis som på Rømø. Man kan næsten få det indtryk, at øernes befolkninger var små kapitalister, men det vil være at trække konklusionerne for langt. Historikeren Martin Rheinheimer har vist, at investeringerne snarere var en måde at sikre formuen på i et samfund uden et velfungerende bankvæsen for den jævne befolkning. Der var altså ikke tale om risikovillige investeringer med henblik på profitmaksimering. Til gengæld viser øboernes udlånspraksis, at der var et stærkt element af pengeøkonomi på øerne. Det var i øvrigt også gældende inden for kniplingsindustrien, der beskæftigede en stor del af kvinderne på øen, selv om det ikke var de store beløb, der var involveret her. Evnen til at holde rede på lån og rentebetaling forudsatte et kendskab til regning. Det var en kunnen, som søfolkene fra Rømø og de nordfrisiske øer også havde brug for i anden sammenhæng. Som menig sømand kunne man nok klare sig uden at kunne læse, skrive og regne, men hvis man havde ambitioner om at blive styrmand eller kommandør, var det en væsentlig del af oplæringen. Allerede i slutningen af 1600-tallet blev der etableret undervisning om vinteren på både Rømø og Føhr, hvor tidligere styrmænd og kommandører introducerede de unge mænd til navigationens svære kunst. Det var især vigtigt, fordi skibene skulle sejle på åbent hav uden landkending for at finde fangstpladserne. Foruden navigationsundervisningen holdt degn og præst også undervisning, dog af svingende kvalitet og hyppighed, indtil der i 1700-tallet blev oprettet egentlige skoler. I det store hele betød det, at befolkningen på Rømø var forholdsvis veluddannet. Også kvindernes verden blev påvirket af, at mændene var væk en stor del af året. Som det var almindeligt i maritime samfund, f.eks. også på Læsø, var det kvinderne, der stod for landbruget. Den kvindelige dominans inden for dette felt blev bl.a. afspejlet i, at der i folketællingerne fra både 1787 og 1801 optræder flere tjenestepiger end karle. Gården som en kvindesfære kom måske også til udtryk i, at der var en tendens til, at gårdene gik videre til en datter og svigersøn. Der var ikke markant forfordeling af døtrene i forhold til sønnerne, og der var mange forhold, der spillede ind. I nogle familier var der ingen døtre, der kunne overtage efter forældrene, og desuden var det vigtigere for den ældre generation, at der blev indgået en aftale om aftægt med den nye generation. I denne forbindelse var det vigtigst, at man kunne indgå en aftale med et ægtepar, som kunne danne grundlaget for et nyt hushold. Her spillede det ikke så stor en rolle, om det var en søn eller datter, der var bindeleddet. Når der alligevel var en større andel af døtre – eller rettere svigersønner – blandt efterfølgerne på gårdene, kunne det måske hænge sammen med, at forældrene hellere ville være afhængige af en datter end en svigerdatter, når nu mændene var bortrejst store dele af året. Der var altså en række områder, hvor samfundet bar præg af, at mændene deltog i den europæiske hval- og sælfangst. Det kunne dog i princippet have været en hvilken som helst form for sejllads, og der var da også mange søfolk, der sejlede på andre destinationer. Det faktum, at hval- og sælfangsten var en blomstrende industri, hvor der var efterspørgsel på dygtige søfolk, åbnede blot en mulighed for øboerne. Men alt får en ende. Det gjorde den europæiske hval- og sælfangst i Nordatlanten også. Bestanden af store hvaler i de nordlige egne blev mindre, og i løbet af 1800-tallet kunne det ikke længere betale sig for de europæiske redere at sende store flåder af sted. I stedet rykkede fangsten til Stillehavet og Sydpolen, men det blev uden den store deltagelse fra befolkningen på Rømø. Her var søfarten stadig en væsentlig næringsvej, men efterhånden kom landbruget til at få en større rolle. Det gav blot ikke de samme muligheder for at optjene formuer og investere i nye bygninger eller ombygninger. Tilbage står derfor den arv, som Herren nok gav beboerne på Rømøgården, men som de til gengæld har givet alle, der besøger museet i dag.

Christina Folke Ax

Kvinde i kommandørgården på Rømø (Foto: Nationalmuseet).

ET ÅR I KRIGENS TEGN

For 150 år siden led danskerne et sviende nederlag til Preussen og Østrig. Den danske helstat blev opløst og Slesvig-Holsten en del af det nye Tyskland. Det blev starten på en ny dansk selvforståelse, vi var nu blevet et lille land i det store Europa. Med det fulgte en lang række myter, som spiller en rolle i danskernes selvforståelse den dag i dag. Det er udgangspunktet for et undervisningsforløb for folkeskolens ældste klasser og gymnasiet, som løber af stablen i ugerne lige efter påske. Forløbet er udarbejdet i et samarbejde med stud.mag. Jakob Laustsen og Jesper Lillelund fra Livgardens historiske samling.

Det første, eleverne hører om krigen og dens konsekvenser, er et oplæg i Frilandsmuseets Skolestue, hvor de også vil møde soldaten fra 1864. Herefter går turen videre til gården fra Sønder Sejerslev. Krigen har lige været forbi gården, så i bryggerset har soldaterne efterladt stegepande og andet køkkenudstyr, i stuerne er der tegn på plyndringer – man talte om at "redde" det, man tog – og i storstuen ligger en ukendt soldat i kisten, klar til at blive begravet. Ude i stalden står de blodige klude efter de sårede, som er blevet behandlet. Det er omkostningerne for civilbefolkningen, som her bliver vist.

Til sidst bliver eleverne selv en del af krigen. Iført de tunge uniformsfrakker fra Livgarden skal de eksercere på pladsen foran gården. Det er næppe en måde, de har prøvet at blive behandlet på før. Det vil være svært, der vil blive råbt af dem, de vil blive besværet af de tunge frakker, som måske ikke helt passer, og den individualitet, som vi sætter så stor pris på i dag, vil være forsvundet. Men eksercitsen er også forudsætningen for, at soldaterne blev stående under forsvaret af Sankelmark og Dybbøl. Når de til slut er færdige og tager frakkerne af, har de forhåbentlig fået en bedre forståelse af en krig og nogle mennesker i en tid med store forandringer og de deraf følgende omkostninger for den enkelte.

Indretningen af Sønder Sejerslev vil blive stående sommeren over og vil også kunne ses, når årets sommerforestilling "1864 – den sande historie", skrevet af Erling Jepsen, løber af stablen.

Efter sommerferien skifter billedet, vi går 50 år frem i tiden, til 1914, året for 1. verdenskrigs udbrud. I starten af året 1914 er det nu 50-året for nederlaget i 1864, som beskæftiger danskerne. For beboerne i Sønder Sejerslev er situationen dog en anden, gården ligger syd for Kongeåen, og er dermed tysk. Danmark var neutral under 1. verdenskrig, men for danskerne syd for Kongeåen betød krigen, at de blev indkaldt til den tyske hær. Indretningen af gården vil nu vise det særlige danske tilhørsforhold, men også krigens konsekvenser, når kvinderne bliver tilbage og kun kan sende pakker til fædre og sønner langt væk. I et undervisningsforløb for folkeskolens ældste klasser vil eleverne få mulighed for at høre om 1. verdenskrig og danskerne syd for grænsen, en del af historien som ofte glemmes.

For danskerne nord for grænsen var der også konsekvenser. Selvom vi ikke deltog i krigen, var mange mænd indkaldt, bl.a. for at stå foran Københavns Befæstning. Der kom også indskrænkelser i form af rationering af diverse fødevarer. Nede på den lille herregård Fjellerup Østergård er Mikkel Hindhedes Dyrtidskogebog fundet frem, der skal spares på kosten til folkene i Folkestuen. Inde hos herskabet bliver der også sparet, men her er det fru Nimb, der står for kogebogen – der er vel forskel på folk. I køkkenet vil elever fra 6. til 10. klasse sammen med kokkepigen og køkkenpigerne få lov at prøve kræfter med dyrtidskosten, når de ved brændekomfuret og i bryggerset skal stå for et måltid til folkestuen. Som altid i køkkenet er det meget praktisk, men der skal også regnes på, hvor meget kød og hvor mange kartofler den enkelte er berettiget til.

Begge forløb er led i Frilandsmuseets deltagelse i Golden Days, hvor temaet i år er 1914.

Inge-Mette Petersen og Signe Littrup

GENERALFORSAMLING I FRILANDSMUSEETS VENNER

Generalforsamlingen den 24. april 2014 kl. 19 var indkaldt med følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Bestyrelsens beretning
3. Forelæggelse af det reviderede og udsendte regnskab
4. Evt. forslag
5. Forelæggelse af budget og fastlæggelse af kontingent
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer
7. Valg af revisor
8. Evt.

Selskabets formand Bent Knie-Andersen bød velkommen til generalforsamlingen, hvortil 60 medlemmer var fremmødt.

Ad. 1: Valg af dirigent
Formanden, der valgtes enstemmigt til dirigent, konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet og beslutningsdygtig.

Ad. 2: Bestyrelsens beretning
Formanden fremlagde bestyrelsens beretning: Frilandsmuseets 118ende sæson er startet på samme måde som sidste år, idet museet holdt åbent i påsken, men nu holder lukket indtil den 1. maj, hvor den egentlige sæson, der går fra den 1. maj til den 19. oktober, starter. Som sædvanlig er der dog åbent efterfølgende i to weekender op mod jul, henholdsvis den 29. - 30. november og den 6. - 7. december.
Frilandsmuseets Venners julearrangement kommer i øvrigt til at finde sted den 29. november. Sæsonen 2013 var en god sæson med meget godt vejr, hvilket gav mange besøgende på museet. Den milde vinter har også været gunstig, så det har været muligt at komme videre med nogle af de store projekter, der er i gang på museet. Det drejer sig ikke mindst om opførelsen af nye driftsbygninger i nærheden af Landboskolen.
Udover de normale aktiviteter med at vedligeholde bygninger og haver, passe dyrene og formidle historien, sættes der i denne sæson to nye store opgaver i gang på Frilandsmuseet. Det drejer sig om genopførelsen af et hus fra Stenstrup på Sydfyn og indretning af forvalterhaven på herregården.
Den gamle præsteenkebolig fra Stenstrup på Sydfyn er et knægtbygget gavlhus, der daterer sig tilbage til 1600-tallets slutning. Det har ligget i magasin på museet i hen ved 70 år, og bliver nu rejst i museets fynske afdeling. Det kommer til at ligge skråt over for gården fra Lundager og ved siden af smedjen fra Ørbæk.
Vi vil på tæt hold kunne følge når tømrerne tilvirker bindingsværket og tækkere, murere, malere og snedkere derefter går i gang.
Det er tanken at indrette huset til formidling med og for alle sanser. Derfor kaldes huset indtil videre for "sansehuset". Her skal det være muligt at ligge i alkoverne, lave mad på det åbne ildsted, arbejde og spise ved langbordet og meget mere.
I stuen på Fjellerup Østergaard hænger et maleri, der viser en overdådig blomsterhave, som sandsynligvis blev anlagt af forvalteren på gården. Denne have bliver nu genskabt i et samarbejde mellem Frilandsmuseets Havelaug og Frilandsmuseets tegnestue og gartnere. Slutresultatet vil vise, hvordan haven kan have set ud, og hvilke planter der kunne være anvendt i en forvalters have omkring år 1910. Flere elementer i haven kan allerede ses nu, idet det grundlæggende anlægsarbejde er foretaget her i foråret. Haven er anlagt i kanten af den store frugthave i tilknytning til forvalterens bolig. Den omkranses af en bøgehæk og er anlagt meget tidstypisk, symmetrisk med bede og stier. Bedene skal tilplantes med stauder og løgvækster, og på skråningen op mod huset plantes der historiske roser og flerårige urter, der har været anvendt i forvalterens husholdning.
Frilandsmuseets Venners formål er jo som bekendt at støtte Frilandsmuseet. Dette sker bl. a. ved, at foreningens medlemmer er aktive i de forskellige laug, der virker på museet, men selvfølgelig først og fremmest ved at skaffe midler, der kan anvendes ved gennemførelse af forskellige projekter på museet. Hertil anvendes medlemmernes kontingent samt de midler, der ved julemødet og generalforsamlingen indsamles. Disse to indsamlinger har dog primært til formål at opfylde de krav, som skattemyndighederne stiller for at godkende, at bidragsgivere har skattefradragsret for ydede bidrag. I 2013 har vi bidraget med midler til nye sejl til stubmøllen fra Karlstrup, da de gamle sejl var møre og slidte, og det ene sejl var gået til under forårets hårde storme.
Også et andet projekt medvirker Frilandsmuseets Venner til. Frilandsmuseet hører til blandt Danmarks smukkeste museer, men den seneste gennemgribende beskrivelse af museet er skrevet i 1973 af museumsinspektør Peter Michelsen. Selv om bogen senere er udkommet i to udgaver, er der i forbindelse med udgivelsen af disse kun foretaget mindre korrektioner i den oprindelige tekst. Der er således behov for et nyt værk om museet, alene

GENERALFORSAMLING I FRILANDSMUSEETS VENNER

af den grund, at der i de forløbne år er sket betydelige ændringer i museet, f. eks. tilstedekomsten af Stationsbyen.
Frilandsmuseets Venner er gået ind i projektet med en donation. Det er håbet, at en ny spændende bog om Frilandsmuseet vil ligge klar inden for en ikke alt for fjern fremtid – både til glæde for museets besøgende og for medlemmerne af Frilandsmuseets Venner.
Noget, der vejer tungt, er, når Frilandsmuseets Venner modtager legater og lignende. Legater og fondsstøtte kan enten være til et bestemt formål eller til generel støtte af foreningens arbejde. For nogle år siden modtog vi fra Elly og Aage W. Jensens Fond midler til hjemtagning af et ældre sommerhus til Frilandsmuseet. Vi kender alle de første sommerhuse fra serien Matador, hvor sommerhusene lå på Fedet. Projektet er løbet ind i det problem, at den oprindelige ejer er afgået ved døden, og arvingerne kan ikke træffe beslutning om, de vil følge den oprindelige ejers ønske om at donere huset til Frilandsmuseet eller ej. Beløbet er hensat i vores regnskab, og hvis projektet ikke kan gennemføres, vil vi selvfølgelig drøfte med fonden, om beløbet skal tilbageføres eller det kan bruges til andre formål.
Det var i 2013 en stor glæde, da Frilandsmuseets Venner fra advokat Benni Mikkelsen uansøgt modtog en tildeling på 50.000 kr. fra Furi Appel og Gunnar Niskers Fond til Almennyttige Formål. Fonden uddeler hvert år legater til almennyttige, almenvelgørende og humanitære fonde og institutioner. Legatet kan ikke søges, og tildeling sker uden ansøgning og efter bestyrelsens skøn. Legatet er indgået i den donation til en ny bog om museet, som jeg netop nævnte.
Nogle af de projekter, der blev igangsat i 2013, arbejdes der stadig på. Et af projekterne var genopførelsen af den hjemtagne Øresundsvejens Station. Stationen blev oprindelig opført i 1907 og lå på den private Amagerbane, som blev oprettet til både person- og godstransport. Amagerbanen var livsnerven for de mange store og små firmaer og fabrikker, som skød op på Amager i første halvdel af 1900-tallet. Selv om huset er rejst vil der dog gå endnu nogen tid før genopførelsen kan færdiggøres.
Museet har også hjemtaget en gammel trælastlade fra Marstal, som skal genopføres i stationsbyen, når den plads, hvor den skal stå, er blevet klargjort.
Sæsonen 2013 var præget af opførelse af flere spændende teaterforestillinger både i Bernhardt Olsen Teatret og ved gårdene. Pelle Erobreren blev således spillet ved gården fra Bornholm, medens Et Juleeventyr kunne opleves i Bernhardt Olsen Teatret. Som noget nyt blev der også etableret Spøgelsesture, et tiltag, der i øvrigt fortsætter i indeværende sæson. I indeværende sæson bliver der også mulighed for at opleve en teaterforestilling om 1864, kaldet 1864 – den sande historie, samt teaterforestillingen Paradis i Helvede og Et Juleeventyr, der genopsættes mod slutningen af året. Også andre aktiviteter både i Brede og på selve Frilandsmuseet var det i 2013 muligt for Frilandsmuseets Venner at deltage i, såsom det historiske marked i efterårsferien og selvfølgelig Vennernes traditionelle julemorgen i Frilandsmuseets Restaurant.
Også i den kommende sæson vil der være mange aktiviteter ud over de nævnte teaterforestillinger. Aktivitetsoversigten, der også indeholder de særlige aktiviteter for medlemmerne, vil kunne findes i det nummer af vores Nyhedsbrev, der udsendes i slutningen af denne måned.
Der er mange aktiviteter i gang på Frilandsmuseet i disse år. Det er her, at Frilandsmuseets Venner er en vigtig brik både til af egne midler at bidrage til at understøtte Frilandsmuseets aktiviteter, men også ved at bidrage til at skabe kontakt til fonde og lignende. Her er det vigtigt, at vi sørger for skattefrihed for givne donationer. For at dette kan opretholdes, kræver skattevæsnet, at mindst 150 personer hvert år donerer et beløb – stort eller lille – til Frilandsmuseets Venner. Det er således ikke for at tigge penge, men for at sikre at vi hvert år når op på dette antal, at jeg nævner dette. Vi kan ikke bare lægge et beløb oven i kontingentet – mindst 150 personer skal frivilligt give et beløb som gave. Mange medlemmer har givet et ekstra beløb i forbindelse med betaling af kontingent, men vi har stillet en tallerken ved udgangen, og vi vil være taknemmelige, hvis nogle vil lægge en lille gave deri.
Tidligere har vi kunnet fortælle, om at medlemskab af Frilandsmuseets Venner giver gratis adgang til en række frilandsmuseer i Norden. I Danmark ud over museer under Nationalmuseet f. eks. også til Den Gamle By i Århus. Ordningen består i, at medlems-kortet til Frilandsmuseets Venner giver adgang for én person. Derfor har det været nødvendigt at lave medlemskort, således at medlemmer, der har parmedlemskab, får udstedt et medlemskort til hver person. Frilandsmuseets Venner vil også prøve om der kan laves tilsvarende aftaler med relevante museer i Danmark.
Der blev i 2013 udsendt fem numre af vores medlemsblad. Dette antal regner vi også med i år, selv om det portotilskud vi hidtil har modtaget fra staten, er blevet sat ned. Det gælder ikke alene for Frilandsmuseets Venner, men for alle tilsvarende foreninger, der hidtil har modtaget portotilskud.

GENERALFORSAMLING I FRILANDSMUSEETS VENNER

Frilandsmuseets Venners hovedopgave er at støtte Frilandsmuseet, men medlemskabet af Frilandsmuseets Venner giver også medlemmerne forskellige fordele. Ud over at medlemmerne får Venneforeningens publikationer, ydes der rabatter i Museumsbutikken og i Frilandsmuseets restaurant. Hertil kommer som nævnt, at medlemskabet af Frilandsmuseets Venner giver gratis adgang til andre frilandsmuseer i såvel Danmark som vore nordiske nabolande.
For at yde den bedst mulige støtte skulle vi i år gerne vokse i medlemstal. Hjælp derfor med at skaffe nye medlemmer til Frilandsmuseet Venner. Med Nyhedsbrevet udsendes med mellemrum en kupon, der kan udtages uden at beskadige Nyhedsbrevet. Giv kuponen til en bekendt, der kunne være interesseret i medlemskab af Frilandsmuseets Venner. Alternativt kan nye medlemmer indmelde sig direkte ved henvendelse til Frilandsmuseet kontor.
Afslutningsvis skal rettes en tak til alle, der i løbet af beretningsåret på forskellig vis har bistået Frilandsmuseet Venner.
En tak til alle medlemmer der slutter op om foreningen.
En særlig tak til de medlemmer der i løbet af året har ydet en særlig indsats for Frilandsmuseets Venner. Tak til mine kolleger i bestyrelsen for utrætteligt arbejde og tak til Frilandsmuseets og Nationalmuseets ledelse og medarbejdere for et forbilledligt samarbejde.
Og ikke mindst tak til de sponsorer der med store eller mindre beløb har støtter vort arbejde.
Og så hjertelig velkommen til alle til en ny og spændende sæson på et af Danmarks bedste og smukkeste museer.

Ad. 3: Forelæggelse af det reviderede og udsendte regnskab
Da kasserer Jes Damsted ikke kunne være til stede, forelagde formanden det reviderede og udsendte regnskab, der viste en nettoudgift på kr. 112.862 som følge af de foretagne donationer. Egenkapitalen udgjorde kr. 118.278 og regnskabet balancerede med kr. 287.013.
Regnskabet var revideret af revisionsfirmaet Christensen Kjærulff, statsautoriseret revisionsaktieselskab og forsynet med følgende revisionspåtegning:
”Det er vor opfattelse, at årsrapporten giver et retvisende billede af foreningens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2013 samt af resultatet af foreningens aktiver for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2013 i overensstemmelse med årsregnskabsloven”.
Foreningen havde i 2013 haft 714 medlemmer.
Regnskabet blev godkendt med applaus.
Formanden takkede Jes Damsted for hans store uegennyttige arbejde som kasserer.

Ad. 4: Evt. forslag
Der var ikke indkommet forslag.

Ad. 5: Forelæggelse af budget og fastlæggelse af kontingent
Formanden gennemgik budget for 2014. Indtægterne forventes at beløbe sig til kr. 156.500 og udgifterne til kr. 130.000, således at der forventes et overskud på kr. 26.500.
Bestyrelsen indstillede uændret kontingent. Herudover var der som en forsøgsordning gennemført et ungdomskontingent på 100 kr. gældende for unge under 30 år.
Forslag til budget og kontingent godkendtes med applaus.

Ad. 6: Valg af bestyrelsesmedlemmer
Da Vagn Andersen ikke havde ønsket at genopstille, havde bestyrelsen indstillet Karin Høier til nyt medlem af bestyrelsen.
Genvalgt blev Bent Knie-Andersen, Jes Damsted og Hans Peter Houlberg medens Karin Høier blev nyvalg.
Uden for tur afgik Johannes Green og museumschef Peter Henningsen indtrådte i bestyrelsen på denne post.
Formanden rettede en hjertelig tak til Vagn Andersen og Johannes Green for deres store indsats for Venneforeningen og overrakte en gave som en beskeden tak.

Ad. 7: Valg af revisor
Revisionsfirmaet Christensen Kjærulff genvalgtes enstemmigt til revisorer.

Ad. 8: Eventuelt
Musumschef Peter Henningsen fortalte afslutningsvis om planerne for Frilandsmuseets udvikling.
Formanden takkede Peter Henningsen for hans indlæg.

Generalforsamlingen hævet kl. 20.30.

Vagn Andersen og Johannes Green

AKTIVITETSKALENDER FOR FRILANDSMUSEET OG BREDE VÆRK 2014

Dato	Aktivitet	Tid og sted
1. maj – 29. juni	Åbent på Frilandsmuseet og Brede Værk	Kl. 10.00 – 16.00
24. – 25. maj	Håndværkets Dage	Kl. 11.00 – 15.00
19. juni – 27. juli	Teaterforestillingen ”1864 – den sande historie”	Tirsdag – lørdag kl 20.00 og søndag kl. 17.15 Pris: 165 kr. for voksne, 95 kr for børn Særpris for Frilandsmuseets Venner: 50 kr., max 5 stk. pr. medlem, kun tirsdag – torsdag
1. juli – 10. august	Højsæson på Frilandsmuseet og Brede Værk	Kl. 10.00 – 17.00
1. juli – 10. august	Gratis sommerteater på Frilandsmuseet og Brede Værk	Kl. 11.00 – 15.15 Foregår i den fynske/sjællandske landsby, på Fjellerup Østergård og i Brede Arbejderbolig
21. juli	Foredrag af Erling Jepsen om forestillingen ”1864 - den sande historie”, med musikalske indslag fra forestillingen og sønderjysk kaffe og kage	Kl. 14.00 Pris: 75 kr.
12. august – 19. oktober	Åbent på Frilandsmuseet	Kl. 10.00 – 16.00
12. august – 28. september	Åbent på Brede Værk	Kl. 10.00 – 16.00
10. – 27. september	Teaterforestillingen ”Paradis i Helvede” i forbindelse med Golden Days	Onsdag - fredag kl. 19.30 og lørdag kl. 16.00 Pris: 165 kr. Særpris for Frilandsmuseets Venner: 50 kr., max 5 stk. pr. medlem, kun onsdag – torsdag
13. september	Foredrag af museumsinspektør Inge Adriansen ”1914 - Mennesker i krigens malstrøm”, med musikalske indslag fra forestillingen ”Paradis i Helvede” og sønderjysk kaffe og kage - i forbindelse med Golden Days	Kl. 14.00 Pris: 75 kr.
Dato fastsættes senere	Foredrag af museumsinspektør Mikkel Venborg Pedersen ”Luksus – Forbrug og kolonier i Danmark i det 18. århundrede”	Fastsættes senere
12. – 19. oktober	Efterårsmarked på Frilandsmuseet	Kl. 10.00 – 16.00
18. – 19. oktober	Håndværkets og Gamle Sorters dage	Kl. 11.00 – 15.00
26. oktober – 16. november	Spøgelsesture på Frilandsmuseet	Kl. 17.30 alle dage undtagen mandag Pris: 100 kr. for voksne, 70 kr. for børn Særpris for Frilandsmuseets Venner: 75 kr. for voksne, 50 kr. for børn, kun tirsdag – torsdag
14. november – 21. december	Teaterforestillingen ”Et juleeventyr”	Tirsdag – fredag kl. 17.30 og weekender kl. 12.00 og 14.00 Pris: 165 Kr. for voksne, 95 kr. børn Særpris for Frilandsmuseets Venner: 50 kr., max 5 stk., kun tirsdag – torsdag
29.– 30. november og 6.-7. december	Jul på Frilandsmuseet	Kl. 10.00 – 16.00

AKTIVITETSKALENDER FOR FRILANDSMUSEET OG BREDE VÆRK 2014

Dato	Aktivitet	Tid og sted
29. – 30. november og 6. – 7. december	Juleteater på Frilandsmuseet	Kl. 11.00 – 15.00 Gratis
29. november	Julemorgen for Frilandsmuseets Venner	Frilandsmuseets restaurant kl. 9.00

Mandage lukket med undtagelse af 1. Pinsedag den 19. maj og mandag den 13. oktober.
Aktiviteter med **grøn skrift** er alene for medlemmer af **Frilandsmuseets Venner**

Ændringer kan forekomme. Hold dig opdateret på museets hjemmeside: http://natmus.dk/frilandsmuseet/

TEATERFORESTILLING 1864 – DEN SANDE HISTORIE

Den prisbelønnede forfatter og sønderjyde Erling Jepsen indkalder til krig og kærlighed i hans nye tragikomiske stykke om nederlaget i 1864. Det er skrevet specielt til Frilandsmuseet og opføres i naturskønne omgivelser ved museets gård fra Sdr. Sejerslev i Sønderjylland. Stykket fortæller om den unge soldat Waldemar, der får vendt op og ned på sin verden, da han drager i krig mod tysken. Nederlaget er uundgåeligt og Waldemar stikker af, men i brevene hjem til far og mor fortæller han en helt anden – og meget bedre – historie! I København hos forældrene er forvirringen total: vinder eller taber vi, og har Waldemar fået sin tærte?
”1864 – den sande historie” er et granatchok af underfundighed, der ikke glemmer, at krig er alvor.

Teaterstykket
Spilleperiode: 19. juni – 27. juli 2014
Tidspunkt: tirsdag – lørdag kl. 20.00 og søndag kl. 17.15
Varighed: 75 minutter
Målgruppe: fra 13 - 113 år
Medvirkende: Thue Ersted Rasmussen, Morten Eisner, Sonja Oppenhagen, Meike Bahnsen, Heidi Colding, Anders Aamodt m.fl.
Instruktør: Søren Iversen Dramatiker: Erling Jepsen Komponist: Nikolaj Hess Dramaturg: Bent Holm Scenograf: Anette Hansen

Særtilbud!
Frilandsmuseets Venner tilbydes muligheden for at købe billetter til særpris: 50 kr. pr. billet for både børn og voksne (normalpris 165 kr.) Der kan købes max 5 billetter pr. medlem.
OBS! Tilbuddet gælder til forestillingerne tirsdag til torsdag.
Billetbestilling: teater@natmus.dk eller i Stadager Brugs 1 time før forestillingens start.

Spis på Frilandsmuseet
Få en totaloplevelse og spis kålpølse med salat for 130 kr. – nøje udvalgt af Erling Jepsen, der altid har elsket at spise kålpølser. Og frister det ikke, så vælg en gang “soldatergryde” til 150 kr. Maden forudbestilles, og nydes på bænke eller græsset inden forestillingen. Drikkevarer kan købes på stedet.

OBS!
Husk at fremvise medlemskortet før betaling i restaurant og butik og ved besøg på andre frilandsmuseer

Medlemsfordele

Medlemsrabat i butik og restaurant
- 10 % rabat i Museumsbutikken på Frilandsmuseet og på Nationalmuseet
- 10 % rabat på Frilandsmuseets Restaurant i sæsonen – ikke selskaber

Frilandsmuseets Venner har gratis adgang til

I Danmark
- Den Gamle By, Aarhus
- Frilandsmuseet, Kgs. Lyngby
- Omvisning i Brede Hovedbygning, Kgs. Lyngby
- Nationalmuseet og museer under dette

I Norge
- Maihaugen, Lillehammer
- Norsk Folkemuseum, Bygdø, Oslo
- Sverresborg, Trondheim

I Finland
- Klosterbacken, Turku/Åbo

I Sverige
- Jamtli, Östersund
- Kulturen, Lund
- Gamle Linköping, Linköping
- Skansen, Stockholm

Forsideillustration:
Forår på Friland (Foto: Anker Tiedemann)

Adresse for Frilandsmuseets Venner

Frilandsmuseets Venner
Kongevejen 100, 2800 Kgs. Lyngby
Tlf.: 41206401
E-mail: anne.oehlers@natmus.dk

Bestyrelsen for Frilandsmuseets Venner

Bent Knie-Andersen
Formand

Jes Damsted
Kasserer

Karin Høier

Hans Peter Houlberg

Uffe Thorlacius

Henrik Victor Nørgaard

Lene Floris
Vicedirektør

Per Kristian Madsen
Museumsdirektør

Peter Henningsen
Museumschef

Afs.: Frilandsmuseets Venner
Frilandsmuseet
Kongevejen 100
+++4881+++
2800 Kgs. Lyngby

POST B
PP DANMARK

Opsæt og tryk: brinckmeyer.dk
Redaktion: Knie-Andersen (Ansv.) og Rebekka T. Rasmussen